

Jaarverslag 2009

Natuurwerkgroep Liempde

Mussenhotel

VOORWOORD

Er is weer een jaar voorbij, dus is het weer tijd om als voorzitter van de Natuurwerkgroep Liempde een voorwoord te schrijven voor dit jaarverslag.

Als thema heb ik dit jaar gekozen voor: **“Houd moed”**

Moed houden, geduld hebben, niet wanhopen zijn belangrijk eigenschappen voor ieder mens, maar zeker ook voor de mens die natuurliefhebber heet.

Ik kan talloze voorbeelden geven uit eigen ervaring:

Ik heb dit jaar de koekoek nog niet gehoord. Waar blijft ie?

- Wanneer landt er een ooievaar op onze paal?
- Hoe lang moeten we nog wachten op de eerste broedende oeverzwaluw in onze prachtige wand langs de Dommel?
- Wanneer komt er een oplossing voor landgoed Velder?
- Komt de grauwe klauwier weer terug als broedvogel in Boxtel?

Ik ben ervan overtuigd dat op al deze vragen, vroeg of laat, een positief antwoord komt. Kijk maar naar de discussie rondom het prachtige landgoed Velder. Na jarenlang overleg, gedurende sommige perioden zeer intensief en afgewisseld met tijden van ‘totale radiostilte’, is er in 2009 een convenant gesloten.

12 Jaar heeft het overleg geduurd.

12 Jaar lang hebben de eigenaren van het landgoed, de vertegenwoordigers van de gemeente Boxtel, een afgevaardigde van de BMF en bestuursleden van Natuurwerkgroep Liempde met elkaar rond de tafel gezeten. De laatste jaren was ook de stichting ‘Helder voor Velder’ betrokken bij de besprekingen.

12 Jaar heeft iedere organisatie vanuit haar eigen uitgangspunten en belangen, het beste gewild met de natuur van het landgoed.

12 Jaar lang was er afwisselend meer of minder begrip voor het standpunt van de ander.

MAAR:

Op zaterdag 13 juni 2009 is het convenant getekend.

Dit tot grote tevredenheid van een ieder en dankzij de positieve instelling van alle betrokken partijen.

Voorwaar een historische gebeurtenis voor Velder, Liempde en Boxtel.

Uit het persbericht van 16 juni 2009 het volgende:

“Na 12 jaren is er overeenstemming bereikt over het belang van het landgoed en de manier waarop Velder in stand kan worden gehouden. De bereikte overeenstemming uit zich op tal van punten.

De landgoedeigenaren erkennen bijvoorbeeld de onvoorwaardelijke koppeling tussen de economische voortzetting van het landgoed en de te houden evenementen. Jaarlijks worden versterkingsmaatregelen voor natuur en cultuurhistorie uitgevoerd én gefinancierd door het landgoed.

De gemeente, op haar beurt, stelt een accountantsverklaring niet meer als voorwaarde voor ontheffingen of vrijstellingen. Voor de Natuurwerkgroep en de Milieufederatie zijn

voorwaarden opgenomen met betrekking tot de extra evenementen die kunnen plaatsvinden. Bovendien wordt het broedseizoen ongemoeid gelaten.”

Als één van de onderhandelaars van NWG Liempde ben ik wel eens moedeloos weggegaan van een bijeenkomst, net zoals ik wel eens moedeloos word als ik weer langs de onbewoonde oeverwaluwenwand loop, maar ik heb geleerd:

“Houd moed”

Die oeverwaluwen komen er, net zoals het ooievaarsnest, met broedende ooievaars op Kasteren en een goed convenant voor het schitterende Landgoed “Velder”

Houd moed, ook langlopende wensen kunnen na langere tijd vervuld worden. Het jaar 2009 was een mooi jaar. Hopelijk wordt 2010 nog beter; biodiversiteit overal en broedende grauwe klauwieren ergens in de prachtige Boxtelse natuur.

Tot zover het voorwoord van uw voorzitter.

Ik wens u veel leesgenot en nog meer leefgenot in de schitterende natuur om ons heen. Laten we er met z’n allen voor zorgen dat onze kinderen en onze kindskinderen kunnen blijven genieten van de natuur in Het Groene Woud.

Bedankt,

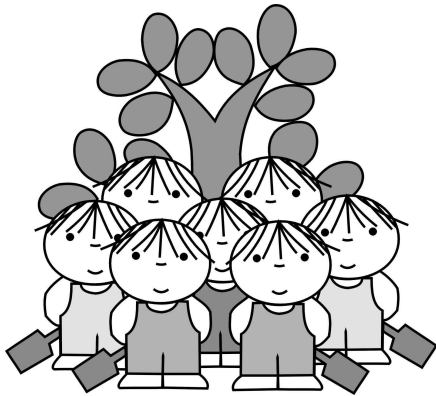
Ad de Kort

Nationale Boomfeestdag 18 maart 2009.

Alweer voor de 21ste keer wordt de jaarlijkse boomfeestdag gebruikt om er ook een boomplantdag van te maken. Een boomplantdag die Liempde en het omringende “Het Groene Woud” mooier maakt en nog beter geschikt maakt voor vele insecten, zoogdieren en prachtige vogels.

Dit jaar hebben de kinderen van Basisschool de Oversteek uit Liempde struiken en jonge bomen geplant op de gronden van Kees Sleutjes aan de Gemondsestraat op Kasteren (Liempde). De gronden passen nu al helemaal in “Het Groene Woud”, door het aanplanten met autochtoon plantmateriaal wordt de natuurwaarde nog extra versterkt. Als Natuurwerkgroep zijn we blij met die spontane medewerking van Kees Sleutjes en van de kinderen van Basisschool de Oversteek.

Op deze manier dragen kinderen bij aan de totstandkoming van een prachtig stukje Kasteren waar ze nog vele jaren van kunnen genieten. De aangeplante wilde appels, kardinaalsmutsen, zwarte elzen, haagbeuken en veldesdoorns zullen een basis vormen voor een mooi hakhoutbosje; waar hopelijk straks steenmarters, egels, nachtegalen en reeën van gaan profiteren. In totaal werden 22 knotwilgen en 1900 stuks autochtone bomen en struiken geplant. Naast het bosje is ook bloemrijke rand ingezaaid om nog meer variatie te krijgen in het agrarische landschap

Het project bij Kees is aangelegd via het Project Agrarisch Landschapsbeheer (= Pal). De Pal is een regeling welk een voorloper is van de regeling “Stimuleringskader Groene en Blauwe Diensten” van de provincie Noord-Brabant. Het gaat met name om de versterking van de natuur- en landschapswaarden alsmede de cultuurhistorische waarden in de agrarische gebieden binnen de provincie Noord-Brabant met als aandachtsgebied Het Groene Woud. De Boomplantdag is wederom een samenwerking van Brabants Landschap, Natuurwerkgroep Liempde, Basisschool de Oversteek en de Gemeente Boxtel.

Onze dank gaat uit naar alle vrijwilligers van de Natuurwerkgroep, ouders en leraren van de basisschool, medewerkers gemeente Boxtel en natuurlijk Kees Sleutjes voor de plantlocatie.

Bernadette Roestenburg en
Karel Voets

Pinksterweekend Nr. 21, de Voerstreek, België. 2009

De **vrijdag 29 mei** begint met schitterend weer en na inpakken van wat kleding en slaapzakken, en wat lekkere leeftocht voor de komende dagen vertrekken we al om tien uur richting Hombourg. Via een kweker van bijzondere planten, waar we natuurlijk weer wat gekocht hebben, en een heerlijke lunch bij de St. Hubertusmolen van Beek zijn we doorgereden via Vaals en Gemmenich naar Hombourg. We hebben het plaatsje verkend, gekeken waar een winkel was en waar de terrasjes, en bij het lopen langs de kerk zien we een koninginpage, al een leuk begin. We ontdekken dat het voormalige stationnetje nu een leuk restaurantje is, waar je op het perron een heerlijk koud kriekje kunt drinken. De kaart is maar eenvoudig, maar het zit er wel heel leuk. Er staan heel wat oude wagons op het spoor, we horen de eigenaar aan een paar gasten vertellen dat al dat materieel van een rijke Duitser is, die er verder helemaal niets mee doet.

We gaan op zoek naar “De molen van Medael”, en vinden al snel de “Residentie” nr. 6, het verblijf voor dit Pinksterweekend. Al gauw komen Martien en Bernadette en kunnen we het prachtige pand bekijken en ons installeren. Verschillende mensen druppelen binnen en een groepje gaat naar “Moeder de Gans” in Teuven om lekker te eten. Omdat wij al tussen de middag geluncht hebben blijven wij om de nieuwkomers te verwelkomen en een beetje wegwijs te maken.

Tegen achten is iedereen gearriveerd, of terug van het eten en kunnen we de spreekster van vanavond, Elsa Niessen begroeten. Zij vertelt aan de hand van een tiental kaarten over de geografie en de geschiedenis van de streek waar we zijn en benadrukt dat het op een aantal manieren een gebied van grenzen is, en dat zullen we later met de excursies nogal eens tegenkomen. Ze weet boeiend te vertellen en de avond is voorbij voordat we er erg in hebben. Als we Elsa naar haar auto brengen, vliegen de vleermuizen al rond. We zitten nog een paar uurtjes te buurten en vertrekken naar boven. Heerlijke bedden, maar toch wordt er de eerste nacht niet door iedereen zo geweldig geslapen, dat is meestal zo op een nieuwe stek

Zaterdag, 30 mei.

Om zes uur 's morgens staan de vroege vogels, een groep van 11 personen, al klaar en we lopen over een bruggetje over het beekje en door het bos naar het stationnetje, we volgen het spoor, er is een wandelpad langs. De spotvogel zingt al zijn prachtige lied, we zien twee keer een vos in het weiland scharrelen, ook twee reeën. We horen het gepiep van jonge spechten in een holte in een boom, zien wijngaardslakken, andoorn, bosrank, heggerank, maar het mooiste zijn nog de alpenwatersalamanders, die Dirk uit een drinkbak voor het vee weet te vissen. Het zijn er maar liefst vijf, drie vrouwtjes en twee mannetjes, je kunt heel mooi de oranje onderkant bekijken. Gauw teruggezet en weer verder, De wandeling is mooi, als we terugkomen bij het stationnetje zit de spotvogel nog steeds te zingen en zien we nog enkele zwarte roodstaartjes. Via de weg lopen we weer terug naar ons “huis”, waar de koffie al klaar staat.

Om negen uur maken we kennis met de gids van deze dag, Rik Palmans. Hij brengt ons naar het Hohndal, door te carpoolen hebben we niet al te veel auto's in een rij. Rond de Hohnbach liggen bij de bovenloop weilanden en de benedenloop meandert door natuurlijke loofbossen. Hier heeft het riviertje zich 30 tot 40 meter in het omliggende gebied ingesneden. Vooral de

voorjaarsflora is in dit gebied erg rijk, maar daarvoor zijn we een beetje aan de late kant, vooral het daslook staat overal, het is uitgebloeid, maar je ruikt het nog wel. Van grote invloed op het gebied is de winning van zink- en looderts geweest, er zijn nog een tweetal mijngangen en een spoortracé waarover het erts werd vervoerd. Op dit tracé zien we al meteen de zinkflora, zinkboerenkers, zinklepelblad, blaassilene en een schapengras. Ook wijst Rik ons op de knolboterbloem, die groeit onder de draad, daar waar het vee niet kan treden. Verderop in het bos zien we o.a. heel veel zwartblauwe rapunzel, de wandeling is heerlijk onder de bomen en de natte gedeeltes van het pad worden door houten vlonderpaden overbrugd, zodat we droge voeten houden.

We komen op een weijte en worden daar verrast door de hoeveelheid zinkviooltjes en vleugeltjesbloem in twee kleuren, heel mooi blauw en paars. Na de nodige foto's gemaakt te hebben, ook bij een boomstam waar levendbarende hagedissen rond scharrelen, lopen we langs de rand van een weiland naar boven het bos in. Hier staan heel veel narcissen, de zaaddozen zie je nog zitten, en ook de mannetjesorchissen deze hebben hun beste tijd al gehad. Toch kun je je goed voorstellen hoe mooi het hier iets vroeger in de tijd moet zijn en dat is een goede reden een ander jaar nog eens terug te gaan zo rond half mei. We keren weer terug naar de auto's en bij de beek ontdek ik nog beekpunge en we staan nog een poosje naar de bosbeekjuffers te kijken. We gaan naar huis om te lunchen, Martien, Bernadette en hun meerijders en Rik zijn nog langs het Amerikaanse kerkhof van Wereldoorlog 2 in Henri la Chapelle gegaan en Rik eet daarna met ons mee, zodat we na het eten direct weer kunnen vertrekken naar Plombières, we zetten de auto's bij het gemeentehuis.

De bodem van het zinkreservaat is sterk vervuild door zware metalen, maar daardoor komen er zeldzame planten voor die zich hebben aangepast aan deze extreme omstandigheden. Het gebied bestaat uit droge, steile hellingen, uit moerassige delen langs de Geul en uit vlakke

terreinen die ten dele begroeid zijn met berkenbos. Verder ligt er een kunstmatige tunnel van de Geul, waar het water zich met veel geraas doorheen stort.

Zodra we het gebied betreden zien we al de zinkviooltjes, het Engels gras en de vleugeltjesbloem in grote getale. Prachtig. Langs de nieuwe, verlegde loop van de Geul vinden we gele monnikskap en de kruidvlier. We zien aan de overkant van de Geul een vinkenbaan en Rik vertelt dat er in dit gebied een grens loopt tussen "Vlaamse" en "Waalse" vinken, de "Vlaamse" maken hun liedje af met "suskwiet", maar de "Waalse" doen dat niet of veel minder duidelijk en dat geeft een probleem bij het tellen van het aantal keren dat de vink zijn riedeltje ten gehore brengt. Voor de vinkenslagwedstrijden zijn dus "Vlaamse" vinken nodig.

Verderop is er op een gedeelte van dit gebied aarde opgebracht en vind je dus gewonere planten, hoewel de geplante bomen het er toch niet goed doen, de ondergrond is daarvoor te zeer vervuild. Hier valt het aantal distelvlinders op, maar daarvan schijnt er dit jaar een ware invasie te zijn. Maar de zinkflora vinden we toch het interessantst en via de oude storthopen lopen we langs de oude loop van de Geul. Martien haalt een natte voet, ziet een gat over het hoofd, maar verder is er niets aan de hand, dus maar weer verder. Voor de zinkfabriek was water nodig en daarom werd het water opgestuwd en gedeeltelijk door een tunnel geleid. Op deze plek is een soort houten uitkijkpunt

gemaakt en na een poosje ontdekken we grote gele kwikstaarten, en na wat langer observeren zien we waar het nest zit, in de rotswand, bij een horizontaal takje. De beestjes durven niet te voeren en daarom gaan we al gauw weer verder, twintig man die naar hen staan te kijken zijn er toch wat teveel. We zien ook nog een waterspreeuw in een flits voorbijvliegen, maar die gaat niet door het snelstromende water scharrelen, je kunt ook niet alles hebben.

Verder richting het dorp is een mooi aangelegd parkje en hier vinden we een mierenhoop van de grote rode bosmier. Het schijnt dat als je er een blauw grasklokje oplegt de kleur door het mierenzuur verandert. Bij dit parkje is een droge sloot waar in de kant de zogenaamde “Moffelpotten” verwerkt zijn. Dit zijn de retorten die gebruikt werden om de erts in te smelten. Via een bezoekerscentrum, wat helaas niet open is lopen we door een nieuw wijkje naar de parkeerplaats. Bij een van de huizen zien we een tiental vinkenkooitjes. Zijn dit nu “Vlaamse” of “Waalse” vinken?

Op naar Hombourg via een prachtige rit langs Sippenaken. We stoppen nog even bij een monument van Wereldoorlog 1. De grens was toen afgezet met prikkeldraad met een hoog voltage erop en er zijn toen een aantal vluchtelingen en smokkelaars in omgekomen. Thuis aangekomen wordt afscheid genomen van de gids tot de volgende dag. Nu volgen de voorbereidingen voor de barbecue, alle lekkere salades en het heerlijke vlees waren meegenomen door Marina en Dick Het weer is perfect, we kunnen lekker buiten zitten en alles smaakt heerlijk. Er is ruim vlees en wat er over is wordt al vast gebakken voor de volgende dag.

Na dit heerlijke maal wil een groot deel van het gezelschap nog een avondwandeling maken en 15 man (en vrouw) trekken naar het station en gaan langs de spoorbaan en later door het bos. Wij behoren tot de achterblijvers, passen op het huis en zitten lekker buiten. Veel te laat, als het al donker is komen de wandelaars eindelijk thuis, ze hebben dan wel twee reeën gezien, maar de afstand was veel verder dan ze eerst hebben ingeschat en hebben behoorlijk door moeten lopen om nog een beetje op tijd thuis te zijn. En wij dachten nog wel dat ze ergens lekker op een terras zaten! Iedereen is dan ook behoorlijk moe en uitgeteld en om elf uur is het al bedtijd.

Zondag 31 mei.

Om zes uur zijn er nu maar 5 dappere lieden opgestaan, na zo'n avondwandeling niet verbazend. Dirk, Toon, Hans, Maarten en ik lopen van de parkeerplaats en steken de weg recht over, want daar op een weiland hebben we gisterochtend vroeg een vos gezien. En nu...een gezin vos, twee groten en twee al best grote jongen, we hebben ze mooi kunnen bekijken en pas als we te dichtbij komen trekken ze zich terug in de bosrand. Verderop komen we weer op het tracé van het spoor, hier is er een wandel- en fietspad van gemaakt Een fietser had zijn zadeltasje zeker open gehad, want we vinden een bako, een bandenlichter en de beschrijving van een fietscomputertje.

Geelgors

Maar daar komen we niet voor, we horen en zien een geelgors, nog een vos in een stuk bouwland op muizenvangst, een haas, wijngaardslakken, en een eekhoorn. Terug zien we een vos met zijn jong nog een keer vanaf de spoordijk en lopen we langs een stuk land met maïs, waar knotbomen staan en Dirk klimt in of klopt op alle bomen om te zien of er een nest inzit, maar nee. Bij de melkfabriek zien we nog wat zwarte roodstaartjes.

Gauw ontbijten, want om negen uur pikken we Rik Palmans op in St. Martensvoeren en rijden door de Voerstreek naar de brug over de Maas bij Lixhe. Hier laat Rik ons de vistrappen bij de stuw in de Maas zien. Door naar de voet van de St.

Pietersberg, het Belgische gedeelte. We beginnen meteen te klimmen en bewonderen het tempo van de gids, maar hij wacht gelukkig als er iets te vertellen valt. We zien een mergelgrot die een tijdje als schaapsstal dienst gedaan heeft, en verderop een vuursteengrot. Rik legt het verschil in vorm uit tussen een grot voor mergelblokken of vuursteenwinning, deze laatste grotten zijn vaak laag en de ingang is meestal afgerond. We lopen door zo'n grot en het is binnen toch akelig donker, maar alles gaat goed, na een tijdje zie je de uitgang en hoeven we geen licht meer te hebben van het flitsen van de fototoestellen. In de rand van het pad zien we een paar keer een poppenorchis en in een weitje wat ratelaar. We dalen een steile trap af en Rik zegt dat we nu de keus hebben nog eens steil naar boven te gaan om zo op het plateau te komen met heel mooie uitzichten over de Maas en aan de andere kant de Jeker of beneden te blijven en daar te wachten op het moedige gezelschap, waarna we weer gezamenlijk verder kunnen naar de orchideeënweitjes. Een paar mensen besluiten beneden te blijven, waaronder ook Dirk, en al gauw hebben we het idee dat hij zich eigenlijk vergist heeft en hij loopt dan ook de groep tegemoet, na eerst een prachtige zwavelzwam op de foto gezet te hebben, al glijdend, want het is op een steile helling.

Als we weer compleet zijn gaan we door een draaihekje het gebied in waar een tijdje geleden grond en mergel van de verbreding van het Albertkanaal opgebracht is en sinds die tijd staan hier onder aan de St. Pietersberg de mooiste orchideeën: Heel veel exemplaren van de bosorchis, poppenorchis, soldaatje, enkele bastaards van die twee laatste, de keverorchis met zijn twee ronde bladeren, de ons welbekende wespenorchis en zelfs vindt Dré twee bijenorchissen, die zie je bijna nooit. Ook staat hier heel veel ratelaar. Het weitje is bekend bij de liefhebbers van orchideeën, er lopen enkele mensen met fototoestellen rond. Weer bij de brug en de parkeerplaats aangekomen nemen we afscheid van onze gids met grote dank voor zijn plezierige en deskundige begeleiding van deze anderhalve dag en brengen hem met een kleine omrit langs Eben Emaël weer naar zijn huis, rijden door naar Hombourg, het is inmiddels dan al bijna drie uur. We lunchen met elkaar en daarna is iedereen vrij om de middag in te vullen.

Het is prachtig weer, dus zo moeilijk is het niet, wij gaan terug naar Plombières, naar de plaats waar het water van de Geul door de grot/tunnel gaat, willen de grote gele kwikstaarten nog eens zien onder rustiger omstandigheden, en we kunnen het fourageren voor de jongen prachtig volgen. Het duurt geen tien minuten of Dirk voegt zich bij ons, maakt prachtige foto's van deze vogels. We ontdekken doordat er een paartje grauwe vliegenvangers rondscharrelt ook nog hun nest in de wand. Af en toe komen er zondagmiddagwandelaars vragen wat er te zien is, en dan wordt de vogelgids erbij gehaald. Na een poosje laten we Dirk alleen en gaan nog even op de storthopen zoeken of er nog een stukje erts te vinden is, het resultaat is een paar kleine brokken steen met kristallen galeniet (looderts).

We rijden terug naar het station om te kijken of er plaats is om een hapje te eten en daar zit al de helft van onze groep heerlijk op het gras onder de bomen,

beter kun je het niet krijgen. Zij zijn hier 's middags meteen naar toe gewandeld en zitten heerlijk te genieten van het mooie weer, we voegen ons bij hen en het biertje smaakt lekker. We besluiten er ook te eten, het is een beetje wonderlijke combinatie van soep en een pannenkoek met ijs, chocola en slagroom, maar wat geeft het. Pas een uur of negen zijn we weer thuis en horen van de anderen, wat zij gedaan hebben, Enkelen zijn naar het Amerikaanse kerkhof in Henri la Chapelle geweest, hebben de bron van de Geul gezocht, en hebben daarna ondanks de Pinksterdrukte een plaatsje weten te bemachtigen bij "Moeder de Gans". Na nog gezamenlijk een kruiswoordpuzzel gemaakte te hebben vertrekt een ieder weer naar boven, het is weer een mooie dag geweest.

Maandag, 1 juni.

We nemen ons voor deze ochtend niet zo vroeg op te staan, maar als we om zes uur toch iemand zachtjes naar buiten horen gaan kunnen we het toch niet laten en willen de vos nog even zien. Dit lukt niet, Martien is ons voor geweest, maar verderop zien we er toch weer één op een ander stuk bouwland. Er zitten heel wat vossen in dit gebied. Er is al een luchtballon onderweg, die is er ook vroeg bij! We lopen over het spoorpad met een grote boog richting het dorp, horen een geelgors en zien een enorme dassenburcht in het talud van het spoor, wat die dieren aan zand kunnen verzetten. We moeten wat vroeger ontbijten, want om negen uur zullen we de nieuwe gids, Jos Buysen ontmoeten bij "Tante Jetteke" in Veurs. We kunnen de auto's net kwijt op het kleine pleintje en de gids staat al te wachten en zet er meteen een stevige pas in (dat hoort zeker bij gidsen). We lopen een bospad omhoog en dan langs een hoogtelijn, na een poosje staan er drie boswachters langs het pad waarschijnlijk crossers op te wachten. Het sfeertje is een beetje grimmig en we durven nu ook niet het bos in te lopen om de orchideeën van wat dichterbij te bekijken, vanaf het pad zien we ze nu en het is een flink aantal. Verderop zien we de hokjespeul, wilde marjolein en de kruidvlier, alledrie planten die hier door het warme microklimaat kunnen voorkomen, dit is voor die planten de noordelijke grens, dus ook weer een grens! De kruidvlier is een struik die zich 's winters helemaal terugtrekt in de grond. Het pad geeft mooie uitzichten, o.a. over de Voervallei tot voorbij de St. Pietersberg, de centrale van Genk is zelfs te zien. Ook zie je hier de spoorlijn, die net uit een lange tunnel komt. Deze spoorlijn is de lijn Tongeren – Aken, aangelegd tijdens Wereldoorlog I.

We lopen langs een kerkpad door een wijngaard omhoog en Jos laat ons aan de bosrand een stukje begroeiing zien waar je de planten vindt die aangeven dat het hier wat warmer is. Nu gaat het bospad steil omhoog, dus er wordt wel wat gezocht en gesteund. Jos loopt steeds vlot vooruit en hij wacht wel op ons, maar als de laatste boven is loopt hij meteen weer door, dus veel rust krijg je niet, er is ook zoveel te zien. Boven gekomen vertelt hij van vakwerk en andere bijzonderheden van het huis zoals ook over de rond gemetselde muur, zodat de karren er beter langs kunnen binnendraaien om op het erf te komen.

Naar beneden gaat het en ineens komt er water op het pad, we lopen nu op het niveau van het Vaalser groenzand, dit is ondoorlatend, vandaar. Beneden is er steeds meer water en uit de kant komt een bron, Jos drinkt hier zelfs van. Wij drinken in St. Martensvoeren even verderop wel bij een drinkzuiltje van de waterleiding, dat is wel nodig want het is knap warm. In deze plaats komen de Veurs en de Voer bij

elkaar en op het eind van de waterscheiding staat het kerkje. De wandeling voert ons de plaats weer uit onder het viaduct van de spoorlijn door en een eindje verder zie je een enorme dassenburcht, Jos vertelt dat de gemeente af en toe het pad weer vrij van zand moet maken, zoveel graven die dieren soms uit. Het wordt toch wel erg warm en erg ver voor een paar mensen en er is gelukkig een lekker terras, de achterblijvers worden straks weer opgepikt. We lopen langs een weggetje en komen nu langs de commanderie, een prachtig kasteel met vijvers, waar een forellenkwekerij in gevestigd is, we lopen door St. Pietersvoeren en gaan dan over de heuvel die de waterscheiding vormt en komen zo weer in de Veursvallei. Door een gehucht met heel mooie en heel dure huisjes lopend komen we weer bij “Tante Jetteke” en gaan daar een streekbiertje drinken en afscheid nemen van onze gids. Die loopt daarna weer vlot de helling op naar zijn huis, wat echt prachtig bovenop de heuvel ligt en heel het dal overziet.

We rijden voor de laatste keer naar “de Residentie” met een beetje weemoed in ons hart want het is zo’n heerlijk weekend geweest. We eten nog eens gezamenlijk, Maria spreekt een dankwoord voor Martien, Bernadette en Marina, die voor ons een geweldig weekend hebben georganiseerd en nu komt de geheime boodschap van zaterdag te voorschijn, alledrie krijgen een mandje met streekproducten uit de Voerstreek. We pakken in, vegen het huis schoon, maken nog een groepsfoto en nemen heel warm afscheid van iedereen. De terugreis verloopt vlot en als we in Boxtel aankomen valt er pas een dikke bui! Nu hoeven we niet naar de volkstuin om water te geven.

Dit verslag is een weergave van een heerlijk weekend in de Voerstreek zoals wij dat ervaren hebben. Iedereen heeft natuurlijk zijn eigen belevenissen gehad, maar we hopen toch een soort gemiddelde herinnering nu vastgelegd te hebben.

Anneke en Maarten.

Bijlage lijst met planten, vogels en andere flora/fauna.

**Lijst met:
planten**

Hombourg:

bosandoorn
bosrank
heggerank

Dal van de Hohn:

zinkboerenkers
zinklepelblad
blaassilene
knolboterbloem
zwartblauwe rapunzel
daslook
zinkviooltjes
vleugeltjesbloem
kruisbladwalstro
moesdistel
narcis
mannetjesorchis
boswederik
beekpunge

Plombières:

zinkviooltje
engels gras
vleugeltjesbloem
gele monnikskap
kruidvlier

St. Pietersberg:

ratelaar
poppenorchis
bosorchis
soldaatje
keverorchis
wespenorchis
bijenorchis

Veursdal:

hokjespeul
marjolein
kruidvlier
heelkruid

vogels

spotvogel
jonge spechten
zwarte roodstaart
huiszwaluw
geelgors

grote gele kwikstaart
grauwe vliegenvanger
“Vlaamse” vink

andere flora/fauna:

vos met twee jongen
ree
alpenwatersalamander
wijngaardslak
eekhoorn
vleermuis

bosbeekjuffer
levendbarende hagedis

rode bosmier
distelvlinder

zwavelzwam

das (burcht)
wild zwijn (sporen)

Natuurmomenten 2009

- 07-01-2009 Vannacht heeft het -20°C gevoren. Dus echt winter
- 11-01-2009 De laatste dagen is er overal op plassen en vaarten geschaatst. Er is een grote toeloop bij de vele schaatstochten. Ik heb al enkele dagen overal in de omgeving mooie winterse taferelen op de gevoelige plaat vastgelegd.
- 07-02-2009 Er verblijven deze winter een flink aantal grote zilverreigers in onze omgeving. Een soort die het de laatste jaren goed doet.
- 11-02-2009 De laatste weken zitten er grote groepen kramsvogels op de winterse akkers en weilanden. De hele winter had ik er nog geen gezien. Nu het weer wat zachter wordt, schuiven deze lijsterachtige vogels langzaam weer wat op naar het hoge noorden, waar hun broedgebied ligt.
- 21-02-2009 Vandaag met Jeanne Soetens even naar de dassenburchten in de Vresselse bossen wezen kijken. De twee ons al bekende burchten werden zeer druk belopen en zijn in omvang uitgebreid. Ook vonden we een latrine. Ondanks dat we melding kregen van een enkele doodgereden exemplaren zitten er dus nog verschillende dassen op de burchten
- 25-02-2009 Aan het fietspad (Herscheweg) zat vandaag een klapekster. Waarschijnlijk een doortrekker naar het hoge noorden. In Nederland is deze vogel als broeder geheel verdwenen.
- 26-02-2009 De klapekster zat er vandaag nog, maar er was ook een vrouwtje blauwe kiekendief daar in het Dommeldal aan het jagen.
- Op datzelfde fietspad zat een kleine watersalamander me vanaf het beton angstig aan te kijken. Heb hem maar opgepakt en in de sloot gezet. Het is nu in de avond $\pm 10^{\circ}\text{C}$, dus de amfibieën zijn begonnen met de trek vanaf hun overwinteringsplek naar het water om voor nakomelingen te zorgen.
- 08-03-2009 Tijdens de wandeling van N.W.Liempde door de Mortelen en Heerenbeek zagen we de eerste bruine kikkers in amplex. Ook de mooie gele bloem van het klein hoefblad stond al in bloei.
- 24-03-2009 Negen stuks ooievaars zweefden vanmiddag boven ons huis richting het noorden.
- 25-03-2009 De blauwborst is weer terug bij de Herscheweg uit zijn winterverblijf.
- 29-03-2009 Ad Kuppens hield me vandaag aan, omdat hij vanmorgen in een haag langs de Lambertusweg in Gemonde een koppeltje appelvinken had gezien. Zou Henk Siertsema van Sovon (Stichting ornithologisch vogelonderzoek Nederland) toch gelijk hebben met zijn bewering dat er enkele koppeltjes appelvinken in de Geelders broeden?

Boerenwaluw

- 30-03-2009 Eerste boerenwaluwen terug uit Afrika.
- 31-03-2009 Bij Jan v.d. Sande in de Maai is vanavond een nieuw ooievaarsnest overeind gezet. Jan wilde eerst met sterke mannen uit de familie de paal overeind trekken. Daar we dat toch te gevaarlijk vonden is de zoon van Frans v. Boeckel ingeschakeld. Deze kwam met een kraan. Zo gepiept dus. De paal is 10 m lang en het nest is 1,2 m in doorsnede. Nu maar afwachten of er ooievaars willen komen.
- 04-04-2009 Bij de poel aan de Liempdse dijk hebben Annie en ik staan te genieten van een paartje kamsalamanders. Het mannetje wuifde met zijn prachtige staart telkens langs het vrouwtje om haar te verleiden zijn net afgezette spermapakketje op te nemen in haar cloaca om zo voor het nageslacht te zorgen.
- 06-04-2009 Grasmussen zijn terug en de eerste pinksterbloemen staan in bloei.
- 07-04-2009 Een bunzing stak vanmorgen voor mij door de Ollandseweg over.
- 12-04-2009 Vanmorgen zijn we met Henk Siertsema (Sovon) naar de Geelders geweest. We gingen op zoek naar de door hem al vaker waargenomen appelvinken Daar ik hem verteld had dat ik er niks van geloofde en hem zelf wilde zien (eigenwijs) had hij ons uitgenodigd. Hij draaide het geluid af op een bandje om zo de vogels te verlokken te reageren. Maar er reageerde niemand. Net toen we op het punt stonden om weer in de auto te stappen hoorden we wat piepjes van de appelvinken aankomen en zagen we de appelvink door de boomtoppen vliegen.
- 13-04-2009 Het is al enkele dagen stralend weer. $\pm 20^{\circ}\text{C}$. Zaterdag (paaszaterdag) was het de warmste dag op die datum van de laatste 25 jaar.
- 14-04-2009 Vanuit de Maai hoorde ik vanmorgen weer de roep van de koekoek.
- 27-04-2009 Met wat Rooise natuurvrienden zijn we vanavond naar Kasteren

geweest. Er lag een dode reebok te stinken in v. Boeckelsbos. De Franse aardkastanje stond er nog massaal op de dreef. Op het koeienpad dat dwars door het bos loopt stonden volop muizenstraartjes. Een plantje dat familie is van de boterbloem, maar toch zeldzaam is.

Tegen het donkere, terug bij het kappelletje vlogen onder het genot van de koffie, enkele tientallen meikevers ons rond de oren. Toen ook de nachtegaal in v. Boeckelsbos nog begon te zingen kon deze mooie avond niet meer stuk.

- 08-05-2009 De provincie inventariseert dit jaar de Geelders op broedvogels in het kader van het ontwikkelingsplan Natuurbossen. Op twee avonden worden de territoria van houtsnippen geteld. Vanavond zijn Jeanne Soetens en ik samen met nog 18 personen uitgenodigd om mee te helpen om de noord- en oostkant in kaart te brengen. Nadat we bij Café d'n Toel waren geïnstrueerd en de stopwatches gelijk waren gezet gingen we in duo's op pad. Wij stonden bij het hondensportterrein aan de Gasthuiskamp. Als er in de schemering een houtsnip over z'n territorium vloog, werd de vliegrichting en de tijd van de stopwatch op een formulier ingetekend. We telden van 20h45 tot 22h15. We hadden met ons tweeën 8 waarnemingen verzameld. Er waren op deze avond in totaal 160 vliegbewegingen. De profs moeten nu nog uitmaken van hoeveel individuele houtsnippen deze vliegbewegingen waren.
- 25-05-2009 Er is de laatste dagen een massale trek van distelvlinders vanaf het Middellandse zeegebied naar het noorden aan de gang. Zoveel heb ik er nog nooit gezien.
- 02-06-2009 Met de N.W. Liempde hebben we een prachtig pinksterweekend gehad in de Voerstreek. Prachtige omgeving, goede gidsen, leuke accommodatie en mooie waarnemingen.
- 19-06-2009 Op Kiskes wei in de Geelders zag ik na vele jaren afwezigheid, weer 4 vleeskleurige orchissen. Toen ik deze bloemen stond te fotograferen kwam er plots een reekalfje bij me gelopen. Het maakte een zacht fiepend geluid. Waarschijnlijk om moeder te roepen. Toen ik later op het bankje zat kwam de reeget haar kalf weer opzoeken.
- 30-06-2009 Arno Braam, de vogelinventariseerder van de provincie, heeft vandaag een Orpheus spotvogel ontdekt bij het Duits lijntje.
- 08-07-2009 Vele vogelaars en fotografen zijn al bij de Orpheus spotvogel wezen kijken.
- 26-07-2009 Niet alleen de distelvlinder, maar ook de gele luzernevlinder komt dit jaar vanuit het zuiden naar onze regio gevlogen. Overal in het land worden waarnemingen gemeld. Dus toch opwarming van onze aardkloot.
- 10-08-2009 Vanavond om 19h30 werd ik gebeld of ik even naar de Sonseheide in Rooi wilde komen, want er stonden 50 ooievaars in een weiland. Tegen de duisternis verspreide de vogels zich over de stallen en huizen in de omgeving om zo de nacht door te brengen.
- 25-08-2009 28 planten van de klokjesgentiaan telde ik vandaag in de Geelders.

- 11-09-2009 Toon en Dirk hebben vanavond een slechtvalkenkast opgehangen aan de Liempdse kerktoren. Ik mocht mee naar boven om wat foto's te maken. Tot onze verrassing kwamen we ook enkel grootoorvleermuizen tegen tijdens onze klim in de toren.
- 25-10-2009 Voor de paddestoelen is het een heel slecht jaar. Het is veel te droog, waardoor de schimmeldraden niet tot ontwikkeling komen.
- 19-12-2009 Aan de bikkelkampen in Rooi zijn de laatste dagen 60 kleine zwanen aan het foerageren. Deze broedvogels uit het hoge noorden komen hier in Nederland overwinteren.
- 20-12-2009 Heel het land licht onder een flink pak sneeuw. Vele kilometers file en bussen en treinen rijden niet meer. Wel mooi zo'n wit pak sneeuw.

Groetjes de genierter

Gentiaan

De combi kleine landschapselementen en RO, voor en achter de schermen.

De groene lijnen in het landschap. We zien ze overal. Maar helaas wel minder dan vroeger. Wat vroeger nuttig was, is nu geen noodzaak meer. Het cultuurlandschap weerspiegelt de ontwikkeling van de landbouw. Het idyllische beeld blijft bewaard in onze herinnering. Is vroeger voltooid verleden tijd, of zijn er nog kansen voor vergroening van het landschap?

Groene lijnen in het agrarische cultuurlandschap.

Boeren beheren en bewerken 70% van ons land. Het Nederlandse landschap is voor het grootste deel een agrarisch cultuurlandschap. Het landschap is in de loop van eeuwen ontstaan als 'bijproduct' van de agrarische bedrijfsvoering en de plattelandseconomie.

Landschapselementen die we nu waarderen om hun belevings- en natuurwaarde, werden ooit aangelegd vanwege 'nut en noodzaak': sloten voor waterbeheersing, houtwallen voor veekering en geriefhout.

Het platteland van nu wordt heel anders gebruikt en bewerkt dan vroeger. Elke vorm van landbouw creëert zijn eigen landschap. Veel 'gebruiksgroen' is in de loop van de tijd door technologische ontwikkelingen en schaalvergroting verloren gegaan, vooral in de laatste vijftig jaar. De groene lijnen die eerder het beeld bepaalden en nog een functie hadden als veekering, geriefhout of kavelgrens werden vervangen door het meer praktische prikkeldraad. Veekerende heggen en hagen werden niet langer aangelegd of onderhouden. Groene lijnen stonden de ontwikkeling van de landbouw letterlijk in de weg.

Het steeds intensievere landgebruik heeft geleid tot een landschap dat de samenleving minder waardeert. Het moderne landschap mist uitstraling, streekeigen waarde en identiteit.

Maatschappelijke organisaties en, in toenemende mate, ook gemeenten (Het Groene Woud) hebben het cultuurlandschap omarmd en ontplooiën initiatieven om het tij te keren. De tijd lijkt rijp om de 'Groene Lijn' op meer locaties te herintroduceren in het landschap. Groene lijnen hebben natuurwaarde, vertellen iets over de cultuurhistorie en ze zorgen voor een aantrekkelijker landschap. Landschapselementen kunnen naast historische functies zoals windbescherming (helaas?) ook moderne milieubeschermdende functies vervullen (het verminderen van fijn stof).

Groene lijnen zijn goed voor de biodiversiteit, een haag bijvoorbeeld biedt beschutting en levert voedsel voor insecten, vogels en kleine zoogdieren. De samenleving vraagt om meer groen. Door een aantrekkelijk landschap kunnen bovendien de kansen voor neveninkomsten uit recreatie en toerisme worden vergroot.

En nu 'onze' praktijk:

Al vele jaren spant de werkgroep kleine landschapselementen zich in om kleine landschapselementen te onderhouden en waar het kan versterken. Ieder lid kent de vaste werkochtenden in het winterseizoen, aangegeven op de kalender. De gezamenlijke activiteit met de Jeugd natuurwacht en deelname aan de landelijke Natuurwerkdag komt jaarlijks terug. Meer op de achtergrond is de RO-commissie werkzaam. Enkele leden worden momenteel betrokken (als lid van een klankbordgroep) bij de ontwikkeling van het nieuwe bestemmingsplan buitengebied. MER-plicht, digitalisering en tijdsdruk maken dit tot een enorm karwei. Borging van behoud en versterking van natuurwaarden is er ons voornaamste aandachtspunt.

Sinds een jaar ongeveer is er samenwerking met de Boxtelse RO-groep. De 'Wubbb' is een vast onderdeel op de vergaderagenda. Deze werkgroep voorziet de gemeente van advies op

het gebied van aanlegvergunningen en landschapversterkingsplannen. De Wubbb komt in de regel maandelijks bijeen en bestaat uit verschillende geledingen: ZLTO, archeologie, Waterschap, natuur en een onafhankelijke adviseur. Zij wordt gemeentelijk ondersteund.

Marcel van de Langenberg

Nestkasten 2009

Een verslagje van de opgedane ervaringen met de nestkasten in 2009

Bosuilen

Het voedselaanbod voor bosuilen, gebrek aan bosmuizen, was waarschijnlijk de oorzaak dat er maar een broedgeval met twee jonge bosuilen en nog een zeer laat broedgeval met twee jongen gevonden zijn. Het laatste broedgeval had pas op ca 1 mei zijn ei gelegd. Normaal voor een bosuil is dat de jongen ongeveer de tweede helft van maart uitkomen. Afgelopen winter zijn er mede door Bert en Trees Timmermans tien bosuilkasten gemaakt, waarvan er alweer drie opgehangen zijn

Kerkuilen

Vier broedparen, met slechts twaalf jonge kerkuiltjes was het resultaat, ook zij hadden last van te weinig voedselaanbod. Zo was er in Kasteren geen kerkuil tot broeden gekomen. Iets wat ik niet meer kan herinneren wanneer dit ooit vaker voorgekomen was.

Nu alleen maar hopen of de afgelopen winter niet teveel invloed heeft gehad op het komend aantal broedparen van onze steenuil, bosuil, kerkuil en torenvalk.

Stenuilen

Niet alles had last van het feit dat er te weinig muizen aanwezig waren, want de steenuil had, mede dank zij de massaal voorkomende meikevers een goed broedseizoen gehad. Maar liefst vier bezette nestkasten met 10 jonge steenuiltjes was een goed resultaat.

Voedselaanbod en nestgelegenheid bepalen wat er kan komen zitten. Als je in het bezit bent van een perceel en deze inricht zodat er nestgelegenheid (nestkasten, knotwilgen schuurtjes ed.) voedselaanbod (houtwallen, schapen en/of paardenwei, boomgaard) kun je de natuur een handje helpen.

Een mooi voorbeeld is het pand aan de Pastoor Dobbeleinstraat van Dick en Marina waar maar liefst een steenuil, een kerkuil en een torenvalk met succes hun jongen in een nestkast hebben grootgebracht.

Nieuwe projecten

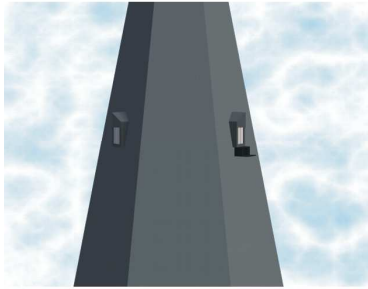
Met sommige vogelsoorten gaat het slecht, zij komen steeds minder in Nederland voor en dienen extra bescherming en aandacht te krijgen. Er zijn ook soorten die steeds meer voorkomen. De slechtvalk is een van deze soorten. Van oorsprong broedt deze in rotsachtige landschappen. Terwijl het eerste broedpaar pas eind jaren tachtig gesignaleerd werd, is het aantal broedparen opgelopen met in 2009 maar liefst zestig broedparen.

De rotsachtige omgeving is ingeruild voor wolkenkrabbers, fabrieksschoorstenen hoogspanningsmasten e. d. Zij zijn de snelste vogels ter wereld en kunnen in duikvluchten snelheden tot 300 km halen. Wat zij nodig hebben is een veilige (hoge) broedplaats en voldoende voedsel. Een slechtvalk eet hoofdzakelijk vogels waarvan stadskuiven in een stedelijke omgeving een onuitputtelijke bron blijkt te zijn. Zo kun je slechtvalken midden in grote steden als Amsterdam, Groningen maar ook Tilburg tegenkomen. Al deze valken broeden in nestkasten Maar waarom dan niet in Liempde had het bestuur van de Natuurwerkgroep zich afgevraagd?

Je hebt alleen een hoog punt waar je een nestkast ophangt nodig. Nestkastengroep, en nestkasten, de vraag kan een slechtvalkenkast geplaatst worden was snel gesteld. Waar is niet zo moeilijk, de kerktoeren is gewoon het hoogste gebouw van Liempde.

Door een situatieschets te laten maken, Frans Onland van de Fa. Sanders, kon het kerkbestuur een idee krijgen hoe het eruit zou komen zien en de toestemming was snel binnen. De kast is

in onderdelen naar boven gebracht en door een luikje, 35 bij 50 cm klein, aan de buitenkant in elkaar gezet en opgehangen.

Computertekening

Kast van boven gezien (zonder deksel)

Nu geduld hebben, maar berichten dat er heel de winter een slechtvalk in St. Oedenrode aanwezig was, terwijl er waarschijnlijk een broedgeval zal plaatsvinden in een nestkast op het Provinciehuis, zijn goede vooruitzichten.

Gele Kwikstaart

Er hangen ook nog maar een paar nestkasten voor de gele kwikstaart. Het ophangen en de toestemmingen ervoor zijn moeizaam.

Mussenhotels

Liempde en Boxtel zijn ongeveer 200 mussenhotels rijker, dankzij subsidie van Provincie en de Streekrekening en de inzet van Sterk in Werk en het VMBO-College Boxtel afdeling meubelmaker Wij, Frans Maas en ondergetekende zullen het komende broedseizoen deze gaan monitoren en ongetwijfeld zult U op de hoogte gehouden worden.

Namens de Nestkastengroep,
Toon Ondersteijn

Planteninventarisatie langs de wandelroute door de Scheeken – 2009

INLEIDING

In 2009 heeft de plantenwerkgroep geïnventariseerd langs de wandelroute door de Scheeken. Deze “Scheeken en Hezelaarsbroek” wandelroute is door de gemeente uitgezet en begint en eindigt bij Het Wapen van Liempde aan het Raadhuisplein in het centrum van Liempde. De plantenwerkgroep heeft maar deel van deze route geïnventariseerd, uiteraard het stuk dat voor planten het meest interessant leek. Wij zijn begonnen op de splitsing Sortestraat – Bundersdijk en hebben daarna de route gevolgd, met uiteraard de nodige uitstapjes naar beide kanten, tot vlak bij de Vleesbroekstraat. De kaart verderop laat zien waar we geïnventariseerd hebben.

In 2009 hebben we, anders dan in andere jaren, geprobeerd om dezelfde stukken meerdere keren per jaar te bekijken. We hoopten uiteraard dat we in een ander seizoen andere planten zouden zien en dat bleek ook het geval.

De Scheeken zijn een nat tot zeer nat gebied, grotendeels natuurgebied met weide en bos en nog een paar weilanden die bij boeren in gebruik zijn. Er zijn maar een paar stukken waar de natuur al lang (meer dan een twintigtal jaren) zijn gang heeft mogen gaan en daar vind je bijvoorbeeld bosanemonen. In de rest van het gebied is de vegetatie dus nog niet stabiel, maar dat is niet hetzelfde als niet interessant. Integendeel het lijkt zeer interessant in de komende jaren de inventarisatie te herhalen en te volgen hoe de vegetatie zich ontwikkelt

ENKELE BIJZONDERE PLANTEN

Bospaardenstaart

In Liempde hebben we inmiddels een flink deel van de Nederlandse paardenstaarten gevonden. Heermoes is de kleinste (ca 20 cm) maar bezorgt de tuinier het meeste last. Reuzenpaardenstaart is de grootste met zo'n 2 meter maar die zullen we hier waarschijnlijk nooit tegenkomen. Daar tussenin zitten o.a. schaafstro, lidrus en bospaardenstaart. De eerste twee zijn in Liempde al eerder gesignaleerd, de bospaardenstaart was voor zover ons

bekend nog niet gemeld. Maar bospaardenstaart is niet echt zeldzaam dus mogelijk is hij al eerder iemand opgevallen.

Paardenstaarten zijn sporenplanten en vormen een heel oude plantenfamilie, al zo'n 300 miljoen jaar. Lang voordat er bomen bestonden, groeiden hier paardenstaarten van boomhoogte. Men denkt dat ze wel 20 m hoog konden worden. In de steenkool over de hele wereld vindt men fossiele resten van deze planten. De huidige paardenstaarten hebben veel bescheidener afmetingen.

De stengels van paardenstaarten zijn opgebouwd uit segmenten die met behulp van 'kraagstukken' gestapeld lijken. Op zo'n kraagstuk staan ook de eventuele zijstengels van de paardenstaart, meestal in een keurige ring, allemaal ongeveer even lang. Als je aan de stengel trekt breekt deze steeds binnenin zo'n 'kraagstuk'. Met een vaste hand hebt kun de stengel 'repareren' door het afgebroken stuk weer in de kraag te schuiven. Je ziet er niets meer van maar de plant groeit echt niet door op de onzichtbare breuk; ik heb het vroeger wel eens geprobeerd.

Grappig is dat je de drie genoemde soorten, schaafstro, lidrus en bospaardenstaart, kunt onderscheiden aan de hand van de zijstengels. Schaafstro heeft praktisch geen zijstengels, dat lijkt gemakkelijk maar waarschijnlijk zie je hem daardoor snel over het hoofd. Lidrus heeft wel zijstengels maar bescheiden en de zijstengels vertakken niet. Bij de bospaardenstaart is dat allemaal veel uitbundiger: veel zijstengels en die hebben ook vaak weer zijstengels zodat er al gauw een wat warrig geheel ontstaat.

Alle paardenstaarten hebben de bijzondere eigenschap dat ze silicaten uit de grond kunnen opnemen. Zand bestaat soms bijna helemaal uit silicaten en meestal voor het overgrote deel. Zand schuurt en dat doet het ook als het in de paardenstaarten zit. Vee eet daarom waarschijnlijk geen paardenstaarten, ook insecten, wormen en dergelijke houden er niet van. Er is in ons land één kevertje dat leeft van deze planten: de paardenstaartsnuittor. Maar de mens heeft natuurlijk toch iets bedacht om de paardenstaarten te gebruiken: als schuurmiddel. En dan zoeken ze natuurlijk het beste schuurmiddel: schaafstro want daar zitten de meeste silicaten in.

Heelblaadjes

Heelblaadjes is in ongeveer alles anders dan de paardenstaart. Heelblaadjes is een zaadplant en hoort bij de composieten, waarschijnlijk een hele recente plantenfamilie. De plant heeft 'echte' stengels en bladeren en mooie fel geel-oranje bloemen. Het is wel een vaste plant en

de koeien lusten hem niet, net als bij de paardenstaarten, maar insecten zijn er zeker niet vies van. Heelblaadjes is een van de planten die we pas aan het einde van de zomer herkenden. De plant wordt een meter hoog maar de groei en het blad zijn niet opvallend en de zeer opvallende bloemen komen pas als het hoogzomer is. Wij dachten eigenlijk dat heelblaadjes hier niet voorkomt, maar uit de boeken bleek dat de plant op de goede plaats staat: hij hoort in het

Dommeldal.

Ik zei dat insecten er niet vies van zijn, maar heelblaadjes en zijn familielid het vlooienkruid hebben een typische geur en werden daarom vroeger gebruikt om insecten en speciaal vlooien te verdrijven. Of het echt werkte weet ik niet.

Wat ondanks de 'genezende' naam, zeker niet werkte was heelblaadjes gebruiken tegen dysenterie. Dysenterie is een zeer besmettelijke ziekte die door een bacterie of door een amoëbe wordt veroorzaakt. De patiënt krijgt zeer ernstige diarree met bloedverlies: rode loop zei men vroeger. Tegenwoordig komt deze hier niet meer voor maar rond 1650 dook deze ziekte hier op, net in de tijd dat de pest verdween. Waarschijnlijk hadden die twee zaken niets met elkaar te maken maar de ellende door dysenterie was zeker te vergelijken met de pest. Vaak kregen meerdere mensen in een gezin de ziekte, ze besmetten elkaar, en dan kon het gebeuren dat 4-5 kinderen uit één gezin binnen enkele weken stierven! Waarom heelblaadjes zou moeten werken tegen rode loop weet ik niet, maar de officiële naam is *Pulicaria dysenterica* en dat betekent zoiets als 'vlooienkruid tegen dysenterie'. Vreemd is dat in 'Den Nederlandschen Herbarius' van Stephaan Blankaart uit 1698 heelblaadje helemaal niet genoemd wordt tegen rode loop. Hij noemt zeker tien andere planten die zouden helpen, maar deze niet.

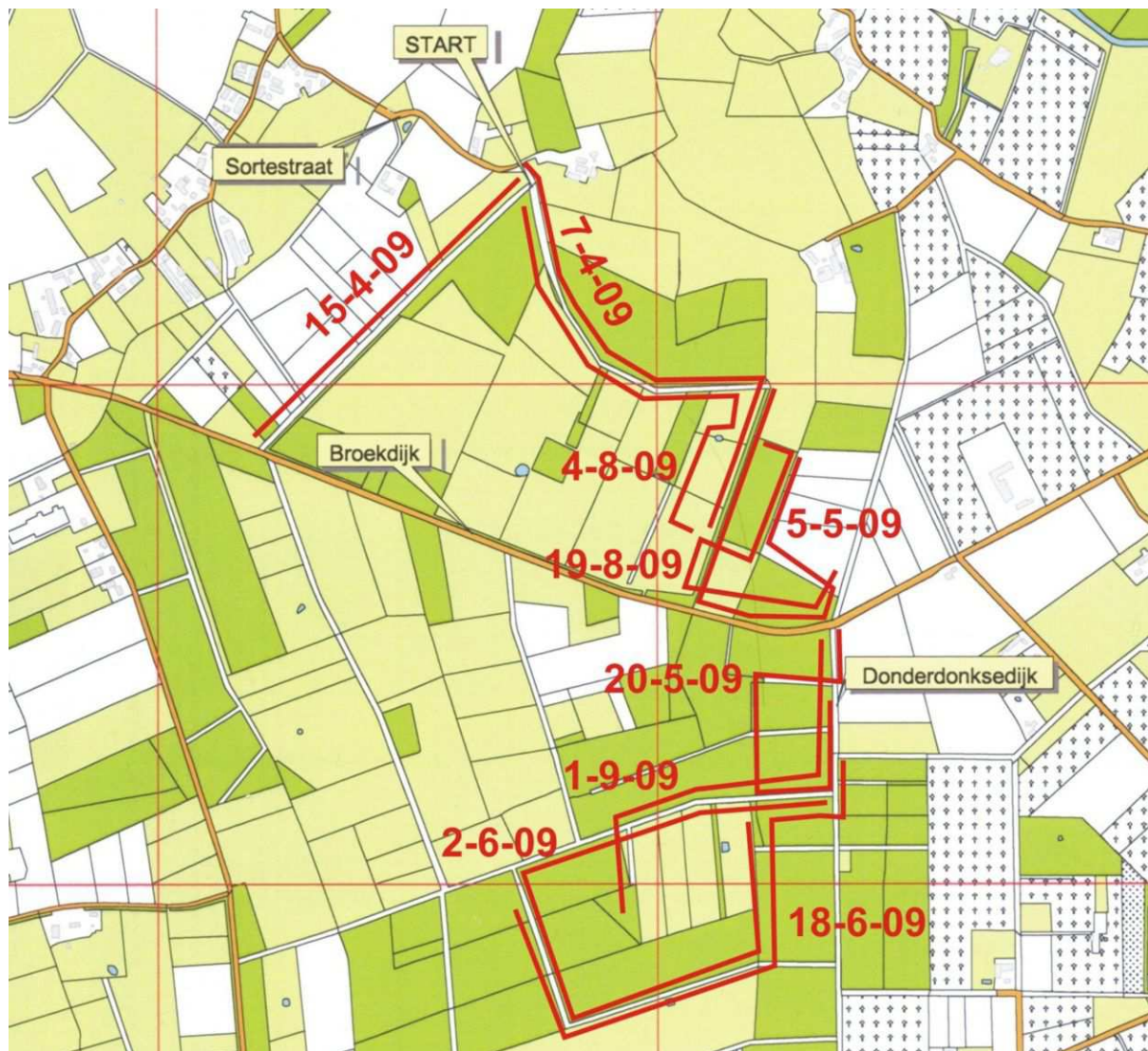
Grote boterbloem

Vorig jaar schreef ik in het inventarisatieverslag een stukje over de egelboterbloem. Daarin werd terloops gezegd dat de grote boterbloem hier zeldzaam is maar de egelboterbloem niet. Dat klopt nog steeds, maar in de Scheeken hebben we de grote boterbloem wél gevonden. We vonden de afmetingen wat tegen vallen maar het was heel duidelijk: *Ranunculus lingua*.

INVENTARISATIELIJST SCHEEKEN

Op de kaart is aangegeven waar en wanneer we hebben geïnventariseerd. In de Scheeken vonden we in 2009 ca. 190 verschillende planten. Dat is duidelijk meer dan de 150 die we in 2007 en 2008 vonden in Kuppenbunders resp. in het Dommeldal. Ondanks dat de Scheeken voor een groot deel een jong natuurgebied is, heeft het blijkbaar toch al effect. Dit jaar gaan we inventariseren in Velder, een heel ander biotoop en een heel andere geschiedenis. We zijn zeer benieuwd naar de resultaten.

Scheeken 7-4-2009

bergvlier
 boerenwormkruid
 bosandoorn
 bosanemoon
 brandnetel
 dagkoekoeksbloem
 fluitekruid
 gele lili
 gewone braam
 grote waterpepe
 hazelaar
 heder
 heermoes
 hondsdrif
 inlandse vogelkers
 kamperfoelie
 kleefkruid
 kleine berenklaauw
 kleine veldkers
 klimop ereprijs
 kruipend zenegroen
 kruipende boterbloem
 lijsterbes
 meidoorn
 moerasspirea
 paardenbloem
 paarse dovenetel
 pinksterbloem
 pitrus
 ridderzuring
 riet
 salomonszegel
 slanke sleutelbloem
 smeerwortel
 sneeuwkllokje
 speerdistel
 speenkruid
 veldzuring
 vogelmuur
 wilde kers
 witte dovenetel
 zevenblad
 zwarte els
 zwarte vlier

Scheeken 15-4-2009

basterdwederik
 boerenwormkruid
 bosanemoon
 brandnetel
 brede weegbree
 dagkoekoeksbloem
 els
 fluitekruid
 gele lili
 gewone braam
 hazelaar
 heermoes
 hondsdrif
 hop
 kleefkruid
 kleine berenklaauw
 kleine veldkers
 koningsvaren
 kruipende boterbloem
 lisdodde
 meidoorn
 paardenbloem
 ridderzuring
 riet
 slanke sleutelbloem
 sleedoorn

smeerwortel
 speenkruid
 vogelkers
 vogelmuur
 wilde sering??
 witte dovenetel
 zevenblad

Scheeken 5-5-2009

akkerdistel
 berenklaauw
 bijvoet
 boerenwormkruid
 bosandoorn
 braam
 brandnetel
 brede weegbree
 dagkoekoeksbloem
 eenbes
 fluitekruid
 framboos
 gewone ereprijs
 grote boterbloem
 hazelaar
 heermoes
 heggensrank
 hondsdrif
 hop
 kamperfoelie
 kleefkruid
 klimop
 klis
 kluwenhoornbloem
 kruipend zenegroen
 leverkruid
 lijsterbes
 look zonder look
 meidoorn
 melkdistel
 moerasspirea
 muur
 paardenbloem
 pinksterbloem
 pitrus
 reukgras
 ridderzuring
 riet
 rode klaver
 ruwe berk
 salomonszegel
 schapenzuring
 scherpe boterbloem
 sleedoorn
 smeerwortel
 speenkruid
 speerdistel
 stekelvaren
 sterrekroos gevleugeld?
 veldereprijs
 veldkers
 veldzuring
 vogelkers
 waterpeper
 witte dovenetel
 wolfspoot
 zevenblad
 zomereik
 zwarte els
 zwarte vlier

Scheeken 20-5-2009

akkerkool
 berenklaauw
 bijvoet
 bosandoorn
 bosanemoon
 braam
 brandnetel
 dagkoekoeksbloem
 douglasspar
 duizendblad
 framboos
 gele lili
 gewone ereprijs
 gewone wederik
 gewoon nagelkruid
 grote of brede weegbree
 grote waterpepe
 hazelaar
 heder
 heermoes
 hennepnetel
 hondsdrif
 hop
 kamperfoelie
 klaverzuring
 kleefkruid
 klimopereprijs
 knolsteenbreek
 kruipende boterbloem
 leverkruid
 lidrus
 lijsterbes
 moerasspirea
 moerasvergeetmeniet
 paardenbloem
 penningkruid
 pitrus
 ridderzuring
 riet
 salomonszegel
 scherpe boterbloem
 schijfkamille
 sint janskruid
 smeerwortel
 sneeuwbes
 springbalsemien
 stekelvaren
 valeriana
 veldkers
 veldlathyrus
 veldzuring
 vogelmuur
 vogelwikke
 watermunt
 wespenorchis
 witte dovenetel
 zevenblad
 zwarte els
 zwarte vlier

Scheeken 7-4-2009

akkerhoornbloem
 akkerkool
 berenklaauw
 beekpunge
 beuk
 boerenwormkruid
 bosbes
 braam
 brandnetel
 brede weegbree
 dagkoekoeksbloem
 douglasspar
 eik
 fluitekruid
 framboos
 gele lili
 gewone ereprijs
 gewone vlier
 gewone wederik
 grasmuur
 hazelaar
 heermoes
 hondsdrif
 hop
 hulst
 kale jonker
 kamperfoelie
 klaverzuring
 kleefkruid
 klein hoefblad
 kleine klaver
 kleine veldkers
 knotwilg
 kruipende boterbloem
 lijsterbes
 melkdistel
 nagelkruid
 paardenbloem
 paarse klaver
 pitrus
 popelier
 ribes rood
 ridderzuring
 riet
 scherpe boterbloem
 sint janskruid
 smeerwortel
 vlasbekje
 voederwikke
 vogelmuur
 waterpeper
 witte klaver
 zevenblad

Scheeken 18-6-2009

acacia
 adelaarsvaren
 adiantum varen
 akkerdistel
 akkerkool
 basterdwederik
 beekpunge
 biezenknop
 bijvoet
 bitterzoet
 boerenwormkruid
 bosandoorn
 braam
 brandnetel
 brede weegbree
 breed longkruid
 dagkoekoeksbloem
 dalkruid
 echte koekoeksbloem
 egelboterbloem
 fluitekruid
 framboos
 gelderse roos
 gele klaverzuring
 gele lis
 gele waterkers
 gewone vlier
 gewone wederik
 gewoon nagelkruid
 gewoon sterrekroos
 grasmuur
 greppelrus
 grote berenklauw
 grote watereppe
 haagwinde
 harig wilgenroosje
 hazelaar
 hедера
 hennegras
 hennepnetel
 hoge ciperzegge
 hondsdrif
 hop
 ijle dravik
 kale jonker
 kamperfoelie
 kattenstaart
 klaverzuring
 kleefkruid
 kleine klaver
 knopig helmkruid
 kruipende boterbloem
 leverkruid
 longkruid
 look zonder look
 meidoorn
 moerasrolklaver
 moerasspirea
 moeraswalstro
 penningkruid
 perzikkruid
 pitrus
 reukgras
 ribus rood
 ridderzuring
 rietgras
 robertskruid
 salomonszegel
 schapezuring
 sint janskruid
 stekelvaren
 tormentil
 valeriaan
 varkensgras

veldlathyrus
 vlasbekje
 voederwikke
 vogelkers
 vogelmuur
 waterpeper
 wederik
 wespenorchis
 witte els
 wolfsfoot
 zevenblad
 zwarte vlier

Scheeken 15-7-2009

adelaarsvaren
 akkerdistel
 akkerkool
 basterdwederik
 bereklauw
 bijvoet
 bitterzoet
 bochtige smele
 boerenwormkruid
 braam
 brandnetel
 brede weegbree
 canadese guldenrode
 dagkoekoeksbloem
 dalkruid
 douglasspar
 echte kamille
 egelboterbloem
 eik
 engelwortel
 fluitekruid
 gele lis
 gewone brunel
 gewone ereprijs
 gewone hoornbloem
 gewone wederik
 grote watereppe
 haagwinde
 harig wilgenroosje
 hazelaar
 hедера
 hengel
 hennepnetel
 hondsdrif
 hop
 kamperfoelie
 kers
 kleefkruid
 koninginnekruid
 kruipende boterbloem
 lidrus
 lijsterbes
 meidoorn
 moerasrolklaver
 moerasspirea
 paardenbloem
 paarse dovenetel
 perzikkruid
 pitrus
 ridderzuring
 riet
 rode klaver
 salomonszegel
 schijfkamille
 sint janskruid
 smeewortel
 speerdistel
 valeriaan
 varkensgras
 vergeetmijnietje
 vlier

vogelmuur
 vogelwikke
 walstro
 watermunt
 waterpeper
 wespenorchis
 witte klaver
 wolfsfoot
 zevenblad
 zilverschoon
 zwarte els

Scheeken 4-8-2009

basterdwederik
 beklieerde duizendknoop?
 bospaardestaart
 brunel of bijenkorfje
 egelsboterbloem
 hengel
 hennepnetel
 kers
 kleine waternavel
 knopkruid
 moerasdroogbloem
 moerasspirea
 moerasvergeetmijnietje
 paarse dovenetel
 perzikkruid
 rode klaver
 watermunt
 wederik
 zilverschoon
 zwaluwtong
 zwart tandzaad

Scheeken 4-8-2009 bij de poel

basterdwederik
 beklieerde duizendknoop
 bijvoet
 egelboterbloem
 gewone wederik
 haagwinde
 hennepnetel
 kleine waternavel
 knopkruid
 koninginnekruid
 moerasdroogbloem
 moerasspirea
 rode klaver
 rolklaver
 smeewortel
 waterkers
 watermunt
 waterpostelein
 waterweegbree
 wolfsfoot
 zilverschoon
 zwaluwtong
 zwart tandzaad

Scheeken 19-8-2009

bitterzoet
 gewone wederik
 grote klis
 heelblaadje
 jacobs kruiskruid
 knopkruid
 konginnekruid
 korrelganzevoet
 moerasdroogbloem
 waterpeper
 wolfsfoot

Scheeken 1-9-2009

acacia
 akkerdistel
 akkerkool
 basterdwederik
 basterdwederik
 berenklauw
 bijvoet
 boerenwormkruid
 brandnetel
 brede weegbree
 brunel
 canadese fijnstraal
 dagkoekoeksbloem
 dauwbraam
 duizendblad
 fluitekruid
 framboos
 gelderse roos
 gewone braam
 grasmuur
 haagwinde
 hazelaar
 heermoes
 hemelsleutel
 hennepnetel
 hertshooi
 hondsdrif
 hop
 kamperfoelie
 kattenstaart
 kleefkruid
 klein kruiskruid
 knopige duizendknoop
 knopig helmkruid
 knopkruid
 koninginnekruid
 kruipende boterbloem
 liggend walstro
 melganzevoet
 melkdistel
 moerasdroogbloem
 moerasspirea
 paardenbloem
 penningkruid
 perzikkruid
 pitrus
 reukloze kamille
 ridderzuring
 riet
 robertskruid
 rode klaver
 sint janskruid
 smeewortel
 stijve klaverzuring
 varkensgras
 vlasbekje
 vogelmuur
 watermunt
 watermuur
 wederik
 wespenorchis
 wilde peen
 witte klaver
 wolfsfoot
 zevenblad

Scheeken 2009 totaal

acacia	ijle dravik	stekelvaren
adelaarsvaren	jacobs kruiskruid	sterrekroos gevleugeld?
adianthum varen	kale jonker	stijve klaverzuring
akkerdistel	kamperfoelie	tormentil
akkerhoornbloem	kattestaart	valeriaan
akkerkool	kers	varkensgras
basterdwederik	klaverzuring	veldereprijs
beekpunge	kleefkruid	veldkers
beklierde duizendknoop	klein hoefblad	veldlathyrus
berenklauw	klein kruiskruid	veldzuring
beuk	kleine berenklauw	vergeetmijnietje
biezenknop	kleine klaver	vlasbekje
bijvoet	kleine veldkers	vlier
bitterzoet	kleine waternavel	voederwikke
bochtige smele	klimopereprijs	vogelkers
boerenwormkruid	klis	vogelmuur
bosandoorn	kluwenhoornbloem	vogelwikke
bosanemoon	knolsteenbreek	walstro
bosbes	knopig duizendknoop	waterkers
bospaardestaart	knopig helmkruid	watermunt
braam	knopkruid	watermuur
brandnetel	knotwilg	waterpeper
brede weegbree	koninginnekruid	waterpostelein
breed longkruid	koningsvaren	waterweegbree
brunel of bijenkorfje	korrelganzevoet	wederik
canadese fijnstraal	kruiwend zenegroen	wespenorchis
canadese guldenroede	kruiwende boterbloem	wilde kers
dagkoekoeksbloem	lathyrus??	wilde peen
dalkruid	leverkruid	wilde sering??
dauwbraam	lidrus	witte dovenetel
douglaspars	liggend walstro	witte els
duizendblad	lijsterbes	witte klaver
echte kamille	lisdodde	wolfspoot
echte koekoeksbloem	longkruid	zevenblad
eenbes	look zonder look	zilver schoon
egelboterbloem	meidoorn	zomereik
eik	melganzevoet	zwaluw tong
els	melkdistel	zwart tandzaad
engelwortel	moerasdroogbloem	zwarte els
fluitekruid	moerasrolklaver	zwarte vlier
framboos	moeraswastros	
gelderse roos	muur	
gele klaverzuring	nagelkruid	
gele lis	paardenbloem	
gele waterkers	paarse dovenetel	
gewone braam	paarse klaver	
gewone ereprijs	penningkruid	
gewone hoornbloem	perzikkruid	
gewone wederik	pinksterbloem	
gewoon nagelkruid	pitrus	
gewoon sterrekroos	popelier	
grasmuur	reukgras	
greppelrus	reukloze kamille	
grote berenklauw	ribus rood	
grote boterbloem	ridderzuring	
grote klis	riet	
grote of brede weegbree	rietgras	
grote watereppe	robertskruid	
haagwinde	rode klaver	
harig wilgenroosje	rolklaver	
hazelaar	ruwe berk	
hedera	salomonszegel	
heelblaadje	schapezuring	
heermoes	scherpe boterbloem	
heggenrank	schijfkamille	
hemelsleutel	sint janskruid	
hengel	slanke sleutelbloem	
hennegras	sleedoorn	
hennepnetel	smeewortel	
hertshooi	sneeuwbes	
hoge ciperzegge	sneeuwkllokje	
hondsdrif	speenkruid	
hop	speerdistel	
hulst	springbalsemien	